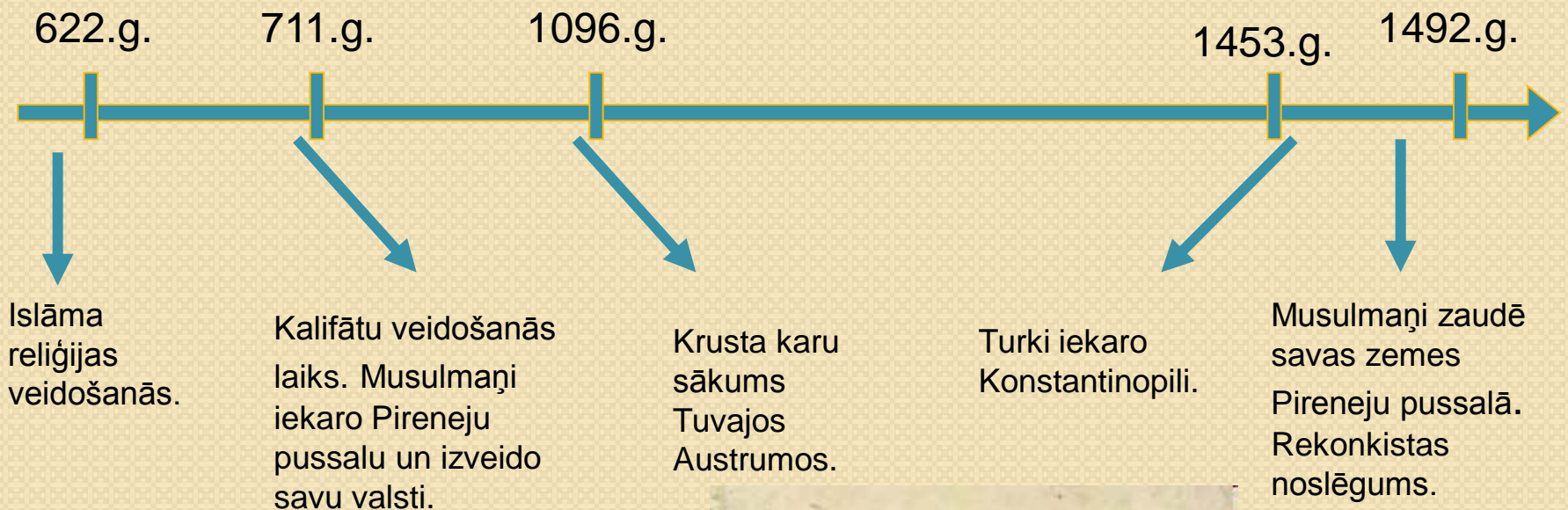

Musulmaņu civilizācija viduslaikos

**Svētceļnieku karavāns.
Grāmatu miniatūra.**

http://lectures.edu.ru/default.asp?ob_no=16112

Literatūra

Mācību literatūra (skolēniem)

- Klišāns V. Vēsture vidusskolai. I daļa. Rīga, 2002.
- Pasaules civilizācijas. 2.sējums Viduslaiki. Rīga, 1999.
- Vēsture pamatskolai viduslaiki. Rīga, 2010.
- Purēns V. Pasaules vēsture pamatskolai 2. d. Viduslaiki. Rīga: RAKA, 2003.

Mācību literatūra (skolotājiem)

- Pasaules vēsture vidusskolai. I daļa. Rīga, 2000.
- Pasaules vēsture vidusskolai. I daļa. Hrestomātija. Rīga, 2000.
- Klīve V. V. Ticības ceļos. Rīga: Zinātne, 1995.
- Haijāms Omārs. Dzeja. Rīga : Jumava, 2001. - 187 lpp.
- Haijāms Omārs. Rubajas. Rīga : Draugi, 1999. - 173 lpp.

Tēmas

I Arābijas pussala un arābi līdz VII gs.

II Muhameds un viņa mācība

III Arābu kalifāti

IV Kultūras mantojums

Avicenna. Medicīnas zinātnes pamatlicējs.

http://en.wikipedia.org/wiki/File:Avicenna_1271b.jpg

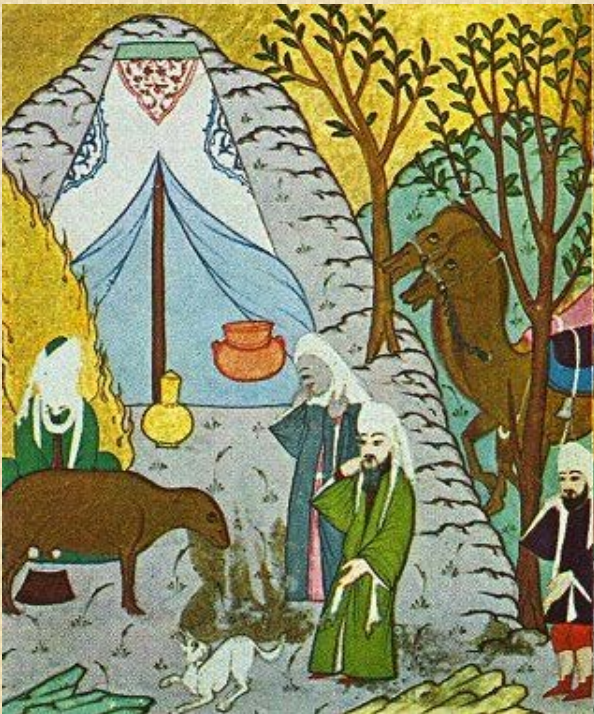

Mošeja

http://lectures.edu.ru/default.asp?ob_no=16050

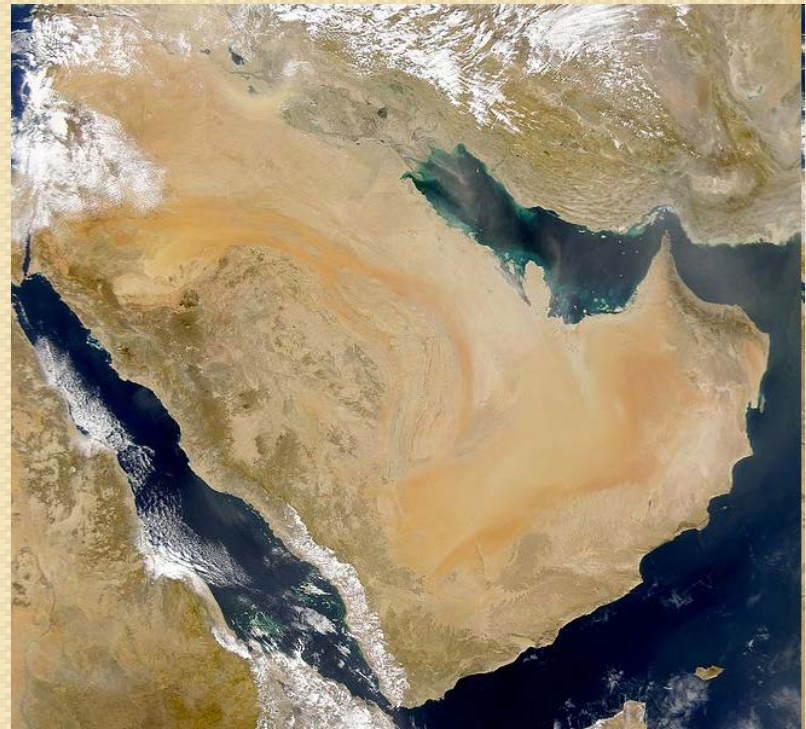
I Arābijas pussala un arābi līdz VII gs.

Musulmaņu vēsture aizsākas Arābijas pussalā, kur tuksnešainos apvidos dzīvoja daudzas arābu ciltis, kuras pielūdza daudzus dievus. Lielākā daļa arābu bija beduīni – klejojošie ēzeļu, zirgu, kamieļu, aitu un kazu gani. Daļa arābu nodarbojās ar tirdzniecību. Līdz VII gs. arābiem nebija vienotas valsts.

Muhameds un Abu Bakrs apmeklē beduīnus

<http://rumi.sufism.ru/balh.html>

Arābijas pussala

http://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%A4%D0%B0%D0%B9%D0%BB:Arabian_Peninsula_dust_SeaWiFS.jpg

II Muhameds un viņa mācība

Muhameds

Islāma pamatlicējs ir Muhameds (saukts arī *Mohameds*, *Mehmets*, *Mahomets* u.c.). Islāma ticīgie – musulmaņi - uzskata viņu par pēdējo Dieva pravieti. Par Muhameda bērnību ir maz ziņu. 8 gadu vecumā Muhameds nokļuva sava tēvoča Abu Taliba pārraudzībā un 12 gadu vecumā tēvocis viņu paņēma līdzī kādā tirdzniecības ceļojumā uz ziemeļiem. Turpmāk Muhameds nodarbojās ar tirdzniecību. Pēc kāzām Muhameds dzīvoja Mekā, kur viņš bija cienījams uzņēmējs un strīdu šķīrējs. Viņš regulāri devās uz Hiras alu pie Mekas. 610. gadā 40 gadu vecumā Hiras alā Muhameds piedzīvoja pirmo Korāna atklāsmi, ar ko sākās viņa pravieša gaitas.

Pravietis Muhameds. XIV gs. miniatūra.

Arābu valodā vārds islām nozīmē pakļaušanos jeb atdošanos, apzīmējot ticības pamatvērtību – pilnīgu atdošanos Dievam – Allāham. Islāma ticības piekritējus dēvē par musulmaņiem, kas nozīmē "viens, kas pakļaujas [Dievam]".

Korāns

Korāns. Pirmā sūra.

Musulmaņi tic, ka 610.gadā piedzīvotajā atklāsmē Muhamedam parādījās erceņģelis Džibriels, ar kura starpniecību Allāhs sāka atklāt islāma svēto grāmatu. 22 gadu laikā Muhameds pierakstīja Allāha vēstījumu – Korānu. Korānu un Sunnu (Muhameda praksi) islāmā uzskata par reliģijas svēto rakstu pamatu.

Ercēņģelis Džibriels diktē svētos rakstus Muhamedam

http://www.social-science.com.ua/jornal_content/220

<http://ru.wikipedia.org/w/index.php?title=%D0%A4%D0%B0%D0%B9%D0%BB:FirstSurahKoran.jpg&filetimestamp=20100617184146>

Islāms – viena no abrāmiskajām reliģijām

Musulmaņi uzskata, ka Muhameds neesot bijis jaunas ticības sludinātājs vai dibinātājs - viņš turpinājis sludināt to pašu, ko Ādams, Ibrahims (Abrahāms), Musa (Mozus), Isa (Jēzus Kristus) un citi pravieši. Musulmaņi ir pārliecināti, ka iepriekšējo praviešu nodotie Dieva vēstījumi laika gaitā cietuši no *tahrif* (bojāšanās). Islāms ir jaunākā pasaules reliģija, kas joprojām vieno ~1,5 miljardus ticīgo visā pasaulē.

(16) Piemini Grāmatā i Mariju,
kā tā no savas saimes nošķīrās austrumkambarī
un apslēpās no tiem aiz aizkara.
Tad Mēs sūtījām pie tās Mūsu Garu,
un tas stāja tai priekšā glītā vīrā.
Tā saka: paties, es tveros no tevis pie Līdzcietīgā,
ja vien tu dievbijīgs! –
Tas saka: esmu tik Vēstnieks no tava Kunga,
lai tev dāvātu šķīstu puisēnu! –
Tā saka: kā man lai rodas puisēns,
ja nav mani skāris vīrs,
un es neesmu arī bijusi palaidne! -
Tas saka: tā notiks!
Tavs Kungs teica: tas Man ir nieks!
Mēs viņu noliksim ļaudīm par zīmi,
viņš – Mūsu žēlastība,
un tas jau ir izlemts! [..]

(Korāns. 19.sūra)

<http://www.zagarins.net/sveiks/2003/Korans/19.htm>

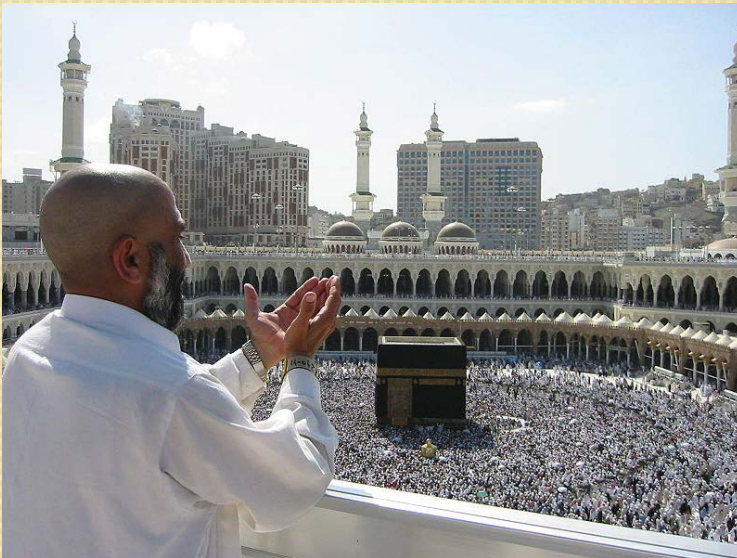
Uzdevums:

Uzmanīgi izlasiet teksta fragmentu un atbildiet uz jautājumiem!

- ✓ Kāds notikums ir aprakstīts dotajā fragmentā?
- ✓ Kuras reliģijas Svēto Rakstu saturs ir līdzīgs?
- ✓ Par ko liecina šāda saturiskā līdzība?

Meka

Muhameds sākumā neguva arābu pilnīgu atbalstu. Viņš tika vajāts un kopā ar piekritējiem 622. gadā pameta Meku un apmetās uz dzīvi Medīnā. Šis ceļojums, ko dēvē par hidžu, iezīmē islāma laikmeta sākumu. 632.g. Muhameda atbalstītāji guva pārsvaru un kā uzvarētāji atgriezās Mekā. Pakāpeniski visas arābu ciltis pieņēma islāmu.

Kaaba mūsdienās

http://lv.wikipedia.org/wiki/Att%C4%93ls:Supplicating_Pilgrim_at_Masjid_Al_Haram,_Mecca,_Saudi_Arabia.jpg

Meka kļuva par islāma svēto pilsētu, bet Kaabas templis - par galveno svētvietu.

Tās augstums ir aptuveni 15 metri, bet pamatnes garums un platums ir no 10 līdz 14 metriem. Katrs Kaabas stūris ir vērsts pret kādu no debesspusēm. Kaabas austrumu stūrī atrodas Mekas Melnais akmens. Saskaņā ar tradīciju, šis akmens tika iedots Ādamam, kad tas tika izraidīts no Ēdenes dārza. Leģenda vēsta, ka akmens sākotnēji bija balts, bet laika gaitā, uzsūcot svētceļotāju grēkus, palicis melns. Ikviens musulmanis, kas ir devies svētceļojumā uz Kaabu, nonācis tur, iet septiņas reizes apkārt celtnei un ik reizi noskūpst un pieskaras Melnajam akmenim. Musulmaņi uzskata, ka Kaaba ir pirmā mošeja pasaulē. Korānā tiek apgalvots, ka Ibrāhīms un viņa dēls Ismaīls lika pamatus Kaabai.

Šariāts

Šariāts ir islāma tiesību sistēma, kas reglamentē musulmaņu privāto un sabiedrisko dzīvi. Šariāta sistēmas pamatā ir Korāns, Hadīts (praviēša Muhameda apalvojumi), Idžma, Kijass un gadsimtiem uzkrātie dzīves situāciju apraksti. Šariāts regulē gan ģērbšanās tradīcijas, gan ēšanas paradumus, tai skaitā arī alkohola lietošanas aizliegumu, svētku svinēšanu un mirušo aizvadīšanu aizsaulē, vārdu sakot, katras dzīves mirklis un rīcība ikvienam musulmanim jāsasaka ar šariāta normām.

Islāmā ir 5 pamatprasības, kas nosaka musulmaņu galvenos reliģiskos pienākumus.

šahāds	publiski jāapliecina ticību, ka nekas nav pielūgsmes vērts, kā vien Allāhs un Muhameds ir viņa pravietis
salā	obligāti jālūdzas piecas reizes dienā
zakā	2,5% no ienākumiem ik gadu jāziedo labdarības mērķiem
saum	jāievēro gavēni ramadāna mēnesī
hadž	vismaz vienreiz dzīvē jānododas svētceļojumā uz Meku (Kaabas apmeklējums)

Uzdevums:

Kādas islāma vērtības ir saskatāmas dotajās pamatprasībās? Pamatojiet savu atbildi!

III Arābu kalifāti

Kalifāti

Islāma valstu pārvaldes iekārta, kas musulmaņus apvieno vienotā politiskā sistēmā, neskatoties uz viņu atšķirīgajiem reliģiskajiem uzskatiem. Kalifāta augstākā amatpersona (valsts galva) ir kalifs, kas ir praviša Muhameda politiskās (nevis reliģiskās) varas mantinieks. Pēc Muhameda nāves no 632. līdz 1924. gadam pastāvēja vairāki kalifāti.

Pēc Muhameda nāves arābi kalifu vadībā no tuksneša devās uz auglīgām zemēm, iekaroja tās un ieviesa tur savu ticību un valsts pārvaldes kārtību. Musulmaņi turpināja izplatīt savu ticību arvien jaunās teritorijās.

http://lv.wikipedia.org/wiki/Att%C4%93ls:Age_of_Caliphs.png

VIII – IX gs. musulmaņi iekaroja lielu daļu senās Romas impērijas teritorijas, kā arī senās Persijas teritorijas.

Viduslaikos musulmaņu pasaulē valdīja vairākas kalifu dinastijas:

- Omeijādu dinastija (7.–8 . gs.)
- Abasīdu dinastija (8.–13. gs.)
- Osmaņu dinastija (15.–20. gs.)

Arābu valstis Pireneju pussalā

711.g. arābi šķērsoja Gibraltāra jūras šaurumu un iekaroja Pireneju pussalu. Musulmaņi Pireneju pussalā palika gandrīz 800 gadu. VIII gs. Pireneju pussalas musulmaņi atšķēlās un izveidoja patstāvīgu valsti – Kordovas emirātu.

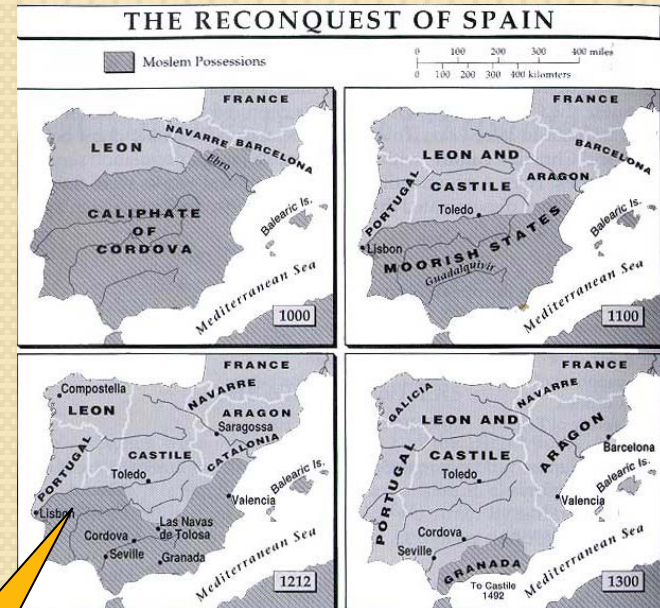

Franku kauja ar arābiem pie Puatjē 732.g.

http://www.memo.fr/en/article.aspx?ID=THE_GUE_019

Musulmaņu virzīšanos Eiropā apturēja franki, kas 732.g. kaujā pie Puatjē stājās pretī arābu karaspēkam.

Uzdevums:
Uzmanīgi izpētiet karti un raksturojiet rekonkistas gaitu Pireneju pussalā!

Rekonkista Spānijas teritorijā

<http://abuss.narod.ru/Biblio/Maps/map161.jpg>

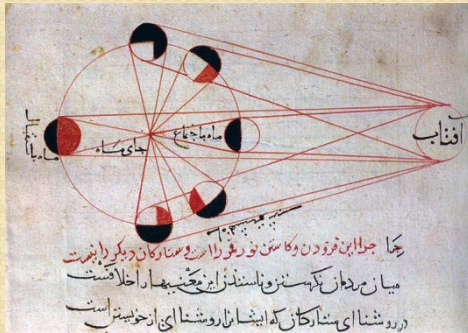
Krusta karos arābus pakāpeniski padzina no Eiropas, 1492.g. beidza pastāvēt pēdējā musulmaņu valsts Spānijas teritorijā – Granadas emirāts.

IV Kultūras mantojums

Zinātne

Viduslaikos vērojams musulmaņu kultūras uzplaukums:

- Zinātnē (medicīna, matemātika, astronomija u c.)
- Literatūrā (Omārs Haijams, “Tukstots un vienas nakts pasakas”)
- Arhitektūrā un mākslā

Mēness fāzes. Arābu miniatūra.

http://ru.wikipedia.org/w/index.php?title=%D0%A4%D0%B0%D0%B9%D0%BB:Lunar_eclipse_al-Biruni.jpg&filetimestamp=20060421231913

Arābu miniatūra.

<http://www.zaman.com.tr/yazar.do?yazino=844072&title=takiyuddin-rasathanesini-gericiler-mi-yiktirdi>

Cilvēka acs uzbūve. Miniatūra.

http://ru.wikipedia.org/w/index.php?title=%D0%A4%D0%B0%D0%B9%D0%B0%D0%B9%D0%BB:Cheshm_manuscript.jpg&filetimestamp=20051226095140

Vārdi, kas cēlušies no arābu valodas

Aprikoze

Marcipāns

Kafija

Ingvers

Zīds

Cukurs

Ģitāra

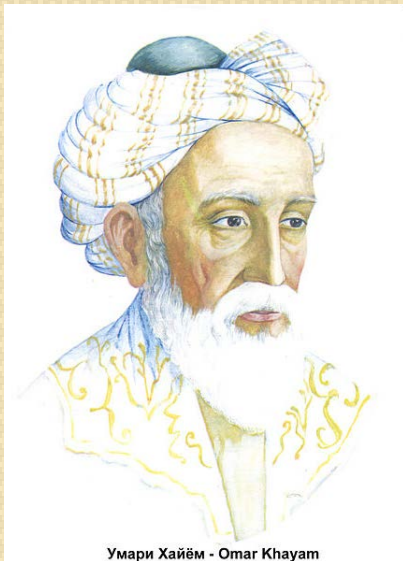

Ķimenes

Artišoks

Literatūra

Умари Хайём - Омар Кхайам

http://lv.wikipedia.org/wiki/Att%C4%93ls:Omar_Khayam.jpg

Uzdevums:

Uzmanīgi izlasiet O.Hajama rubajas!

- Kādas vērtības akcentē dzejnieks?
- Vai O.Hajama dzeja joprojām ir aktuāla? Atbildi pamatojiet!

Omārs Haijams — persiešu dzejnieks un zinātnieks, dzīvojis apmēram no 1040. līdz 1122. gadam.

Kaut arī man glīta seja un mati,
Kā tulpes vaigi, kā ciprese pati,
Nezinu, kādēļ šai laika jūklī
Mūžīgais izlēmis mani radīt.

Mūsdienās labāk, ja draugu tev maz
Un attālas jūsu sarunas:
Tas, uz ko paļaujies šajā dzīvē,
Ja ieraugi patiesi — ienaidnieks tavš.

Tie, kas visdziļākās mācībās gudrību sasnieguši,
Par lāpām kļuvuši citiem un zinības dāvājuši,
Nav spējuši izkļūt no šīs tumsības valgiem —
Dažas pasakas izstāstījuši un miegā iegrimuši.

http://www.satori.lv/raksts/341/Omars_Haijams/Rubajas

Arhitektūra un māksla

Kordovas mošeja

http://lv.wikipedia.org/wiki/Att%C4%93ls: Mosque_of_Cordoba_Spain.jpg

Maķedonijas Aleksandrs. Arābu miniatūra.

http://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%A4%D0%B0%D0%B9%D0%BB: Iskandar_%28Alexander_the_Great%29_at_the_Talking_Tree.jpg

Uzdevums:

Aplūkojiet arābu miniatūru!

Kāpēc musulmaņi savās grāmatās attēlo grieķu valdnieku Maķedonijas Aleksandru? Par ko tas liecina?